

מסע בין אודיסאות

דברים שנאמרו בהשקה לספרה של רחל פרץ

אילה בן לולו

כיפה אדומה | רק תני לו אויב

פרולוג

23.12.2015

רחל, אני קוראת את ספרך. אין לי מה לומר, אני רק יכולה לדווח על התחושה שלי, כמו להיות בתוך קופסה או בתוך חדר קטן ורבע וחסר חלונות שיש בו שני מדורים וביניהם מחיצה, ובכל פעם אני נחבטת בקירות ומיטלטלת, ואז נסה על נפשי למדור האחר.

03.01.2016

נמלטתי בעור שיניי מספרך לפני כמה ימים, והיום בבוקר שבתי אליו. כמו ציפור אני מנקרת זעיר פה וזעיר שם ומנתרת מעמוד לעמוד. לכד אותי בכלובו השיר "הבית שלך מעבר לכביש, פרררר". כל מה שאומר יהיה מסולף כי זהו שיר שמתנגד לצורה ומנסה תודעת מעוף. ובכל זאת יש שם איזו סכיזואידיות תודעתית המנסה לשוב לביתה. היא שינתה שפה ומהות, היא מרפרפת סביב הבית ורוצה אולי לשוב כמו פרפרי עש המתדפקים על החלון בחצות הליל ומבקשים להיכנס לתוך מקור החום והאור. מיד כשקראתי את השיר הזה נזכרתי בכאב בשיר של דליה רביקוביץ ששם טוב לוי הלחין: "שובי לביתך".

17.02.2016

סיימתי עכשיו לכתוב טיוטה של הדברים שאני רוצה לומר על ספרך. הדברים נכתבו אצלי בך, ותוך כדי התקדמות בקריאה ראיתי שהם נכתבו כבר אצלך בשיר. זה היה מוזר.

ארכיטקטורה

ארכיטקטורה לולאתית של מעטפת

דמיינו ספר בצורת גליל שבו הדף הראשון והדף האחרון מתחברים זה לזה. על גבי שטח הפנים הנוצר - כמו בכלוב אוגרים - מתרחשת התרוצצות לולאתית אינסופית.

חלק ראשון - כיפה אדומה
ארכיטקטורה של הבית, נוף עירוני - כתלים עקורים

חלק שני - רק תני לו אויב
ארכיטקטורה של היער, נוף אנטי-עירוני

אודיסאה בחלל - הנפילה
השורות האחרונות בשיר הפותח את הספר:
פיו, פיו, מואי מואי, השמיעי קול, תינוקת נפילה, ספרי כיפה אדומה רהוט
ופשוט

ומיד בשיר אחריו:
מטה מטה פלי למגמה, מטה מטה פלי, כתלים עקורים ילווך כפמליה, מטה מטה
פלי לקולם הנשבר, הדוהר ותובע, מטה מטה פלי

"מטמטפלי" - אברה קדברה, הוקוס פוקוס, מילת כישוף - התינוקת נופלת, אך לא
כמו עליסה בארץ הפלאות, היא אינה פוגעת בקרקע יציבה ומוסיפה ליפול וליפול
אל החלל, אל חור שחור, אל הערווה ואל הפה, ובד בבד עם נפילתה מתרחשים כל
מיני דברים.

היכוני, צונחת, היכוני, בורחת, היכוני, זה יום בשורה,
פגישה לך נכונה, נצרי הלשון, זו העת לקלקל את השורה

תינוקת נופלת וניגפת בשורות ובכתלים. עוברים ושבים, ספות, כיסאות ורהיטים
שולחים אליה יד לשבש את נפילתה, אבל תינוקת דיוניסית בשלב גרגורים ומלמולים
מוסיפה לרחף חסרת גוף וכוח כבידה בחלל החיצון.

מיד אחזור לתינוקת ואענה לשאלה מה היא מבקשת?
עמוד 18 -

מחה את אהובי ממני, מחה את אהובי, פרע את בהונותיי,

....

ונשוך את זנבך נשוך את זנבך נשוך את זנבך

לכאורה שיר אהבה ובו מבקשת האהובה מהאהוב לנשוך את זנבו. גוף האהוב הנחשק
והממשי מתגלם בזנב, שהוא מרכז כובד המושך אליו את התינוקת באודיסאת נפילתה.
זנב כוכב שביט מנצנץ לרגע ונעלם בחלל. אם כן, הגוף מתגלם בבדל גוף שמותירות
מאחוריהן לטאות בשעת סכנה.

האהובה מבקשת מהאהוב לאכול את זנבו ולהיכחד. בקשתה בלתי אפשרית. האהוב

המאכיל עצמו בזנבו שלו מזין בכך את גופו שלו, ומעשהו זהה לקריסה חלזונית גלקטית של הגוף העוברי שוב ושוב לתוך עצמו, כאשר הראש מקופל בין הירכיים כדי להגיע לזנב.

אם כך, מה אותה תינוקת נופלת "פיו פיו" מבקשת מאתנו מתוך אודיסאת נפילתה בחלל?

תן לי נמען, תן לי נמען

נמען שיעצור את אותה נפילה אין־סופית ויקלוט את גופה.

עמוד 19 -

ככל שאני מתבוננת בו הוא מתבונן בי

תינוקת אומניפוטנטית חסרת שפה וגוף שבהרף רצונה בוראת את השד ואת מעיין החלב, בוראת נמען פנטזמטי שהוא התגלמות האושר עלי אדמות. "...ככל שאני מתבוננת בו הוא מתבונן בי". אישוש קיומי הדדי בתוך מעגל דיאדי־זוגי שבו מבטי הולך אליו ומבטו הולך אליי, אני משוקעת בגופו והוא משוקע בגופי. האם תיעצר הנפילה?

אבל למה להוסיף שקר על שקר, ככל שאני מתבוננת בו שמו הולך ומתרחק ממנו.

עצם בחלל, נצנוץ, רק עין בורקת מתבוננת בה. התינוקת מוסיפה ליפול בחלל שבו ההתפשטות היא אין־סופית. לא מתרחשת התגלמות בכשר, עצמים ביקום מתרחקים זה מזה. גוף הנמען ושמו הולכים ומתרחקים, ואנו נותרים עם חור בלתי מתמלא: "איך ייתכן שטרם הומצא מספר לזה שבין אחת לאחת, האומנם מצאתי דרך לחמוק מקריאתו, או בדיוק ההפך, עתה זו אני שטרם הומצא לה סימן המלופפת כגולם בעל כורחי בפינת החדר ההוא שהיה אי אז חדרי, חדרו, ואין האור נופל עליי".

תינוקת חסרת גוף ושם מחפשת מרווח בינה לבין עצמה, מנסה להיחלץ מקריסתה האין־סופית, מנשיכת זנבה. ההלוצינציות האומניפוטנטיות שלה נשלחות לחלל החיצון תוך כדי נפילה ואין הד מאשש שחזור ופוגע בה. אין בת קול, אין קרן אור.

כיפה אדומה - הארכיטקטורה של הבית

"פיו פיו" התינוקת ההיולית נעה ממקום למקום, מבקשת להתגלם לפחות בגוף הטקסטואלי, אבל גם בגוף הזה אין גאולה וההתרוצצות נמשכת: הטיות הגוף משתנות תדיר, בבית אורח הופך מארח, רבים ליחיד, זכר ונקבה פושטים ולובשים את מינם, היחיד הופך לרוח, ובתי השיר וכתליו האמורים לשמור על הגוף זזים כל הזמן. אנחנו הולכים קדימה ואחורה בין השורות, מאבדים את נקודת הייחוס (כמו ב־Unseen...).

בנפילתה האין־סופית נחבטת התינוקת שוב ושוב בקירות הבית והורסת אותם,

וסביבנו נשקף נוף עירוני מפורק ואפוקליפטי, אלו הם תאי גוף המוסיפים להתחלק עד אין־סוף. תודעת "פררר" שהיא כוכים, ספות מהוהות, בדלי סיגריות, מזרנים ומרפסות.

פרט: מרפסת

"על סף הרחוב", חלל מפולש, ספק בית ספק חוץ, הוא החדר המשמעותי ביותר במרחב העירוני הביתי, ממנו ואליו נכנסים ויוצאים: חתולים משוטטים, נוודים, אורחים בלתי קרואים, קוראים והגוף שיוצא ונכנס.

פרט: רגליים

מאפיין נוסף וחשוב של ארכיטקטורת הבית הוא הרגליים.

איך איש אוהב אישה שרגליה עקומות?
יש ימים שאני רואה רק רגליים
גלויות, מצטיירות מבעד לאריגים דקים כעור
או נחבטות באריג נוקשה של מכנסיים
וכולן כורעות תחת נהמת הנשגב כמו ספנים על חרטום
ומספרות על התמלאות נימים בדם כחול
ועל התרופפות העור במפשעה
ועל המלח שנדבק אל עקביהן וניזון מן העור
עד שמחליף אותו ומתבקע
אבל בינתיים הן עוד רכות
בעיקר בחיך הרפה מאחורי הברכיים -

המבנה חומק, והקורא נופל לתהום. כתלים רופפים אינם יכולים לשאת את משא הגוף, הבית, את משאת הנפש. קירות קורסים מובילים לבית חסר גג שאל המרכז הליבידינלי שלו מובילות רגליים עקומות. מקום הצטלבות הכתלים הוא הערווה - חור. אם כך אנחנו מוסיפים ליפול...

רק תני לו אויב - הארכיטקטורה של היער

אנחנו יוצאים מן הבית לפוש בחיק הטבע ומצליחים להסדיר מעט את הנשימה בתוך אגדת יער של מבנים פרוזאיים ארכיטקטוניים מלבניים (מבנים מרקסיסטיים-קומוניסטיים, הייתי אומרת אפילו). אנחנו ביער, אבל בתוך נוף ארכיטקטוני שבו גוף הטקסט נטוע עמוק במודרנה, שלהי המאה התשע-עשרה תחילת המאה העשרים. וביער נעצרת הנפילה של התינוקת.

בתוך החלק השני של הספר אני רוצה להתמקד בשני דברים:

- תני לו אויב – חוק היער וחוק הבית
- אנו עוברים ממסע בחלל לז'אנר הקינון או הטפילות.

רוח הרפאים של התינוקות, אותו גדם בשר באין לו גוף משל עצמו משתלט על כיפה אדומה, וכעת הוא יכול לנטוש את ה"פיו פיו", לדבר דרכה ולומר את דברו, שהרי זיכרונותיו שלו הם "עיי חורבות".

רק תני לו אויב – כדי להבין מדוע ההתגלמות בבשר מתאפשרת פתאום, ומדוע נעצרת הנפילה ביער, עלינו לבאר מיהו זה שניתן לו אויב. ומיהי הנותנת לו אויב. לכאורה אמירה מוזרה, הרי אנו יודעים היטב שהזאב הוא האויב.

אם נחזור לתינוקת –

רק כאשר תצא מהבית המתעתע שבו אויב נדמה לידיד, רע מעורבב בטוב ואין בו חלוקה בינארית מושגית בין גופה לגוף האחר, היא תוכל לבנות גוף. בתוך מושג בית שקרי, המתהדר בשם נרדף לביטחון וקורת גג, התינוקת אינה יכולה לבנות גוף ובית. כך אנו מוצאים בחלקו הראשון של הספר שירים, שברי זכוכיות, פיסות איברים, רהיטים, פיות, זרועות ואיברי מין. הם מנסים להתרומם כמו בובה על חוט, וכל הזמן קורסים למרצפות המתנדנדות, נותרים מוטלים כגולם חסר רוח חיים.

תני לו אויב – כדי למצוא גוף, שומה עלייך, תינוקת, לתת לגופך אויב, ואת זאת תוכלי לעשות רק לאחר שתצאי אל היער. עלייך לחזור לחלוקה הבינארית הבהירה של טוב אל מול רע כדי שהגוף יוכל להתאחד ולאסוף את איבריו הפזורים כחיילים ולצאת למלחמת חורמה באויבו. בעמוד 25, בסוף החלק הראשון, הם צועדים אל היער:

אני וכל צבאיי צועדים משער החומה,

מתחבטים גוף בגוף בפחד, בבכי...

מפוררים ליחידים נטושים, שלוחים רצועי אוזן להידרס

תחת שורות של דיבור אחרון, ככה וככה, הכול בר כיבוש,

שתיקה היא ניצחונם של חסרי האויבים

מדוע היה זה כה קשה לתת לגוף אויב עד עכשיו?
כי אין אדם השונא תינוקות, איך אפשר? זה בלתי אפשרי! וקשה לתינוקת עצמה להאמין ולהבין שבתוך הבית המתעתע קם אויב שרוצה להרע לה.

החלק הראשון של הספר מסתיים בנפילה. כל עוד התינוקת אינה מגיעה ליער ואינה מגדירה את אויבה היא מוסיפה ליפול:

ואני השתהיתי למרגלותיו של כיסא כבוד.

הרמתי ראש והוא היה כיסא נהדר.

ישבה שמה אחת מיניאטורית זורחת.

שאלתי מה עניינים אתך...

...

כי הכיסא הזה, עם כל הכבוד, עומד על שום דבר, וענתה, טיפשה, הרי הוא נופל כל הזמן.

פרט: כיסא

כעת בשלה השעה לקחת אל היער את הכיסא – אותו רהיט בית העשוי עץ שאינו חדל ליפול. להתחקות על מקור החומר הטהור של הכיסא וללכת אל האגדות הקמאיות הצרובות בבשר. עלינו לטייל בנופי היער הקדום ולחזור לזירת הפשע, אל המקום שבו התבצעה כריתת הגוף ועץ הפך לגדם.

כמה מתרוצצים במשחק הכיסאות הזה, כיפה מחליפה את אמא, חוק היער מחליף את חוק הבית, הזאב מחליף את סבתא...

המוזיקה מתנגנת, כאב ראש נורא ואיום. וכשהיא פוסקת, שוב הם מחליפים ביניהם תחפושות, אבל לפחות פה ביער כיסא ממלא את ייעודו ואנו יכולים להתחקות על הגוף גם כאשר הוא פושט ומחליף זהויות, שלא כמו הכיסא שהוא בבית שנופל, וכל הזמן הכול מסתחרר סביב העיניים והופך להיות בליל של גופים וצבעים חסרי מובחנות ורק רוח נושבת בפנים.

אנחנו מגיעים אל היער מקור העץ, והגוף ההיולי המתרוצץ חוזר לאגדות הילדות העתיקות להיוולד.

הגוף הטפיל

הוא חודר לגוף אחר. זה לא יחזיק מעמד כי הטפיל בטורפנותו וברעבונו האין-סופי להתפשטות סופו שהוא משנה לגמרי את המארח, את הגוף הטקסטואלי שבו הוא מקנן. הוא משתמש בו לצרכיו ומרוקן ממנו את תכניו האנושיים. הוא השתלט על זיכרונותיה, על רגשותיה, היא עכשיו פועלת רק על פי הטפיל:

אני שבתני אליה רק כדי למצוא אותה סתורה ופרועה ומוכת אלם ומכוסה נמלים,

טרופת שכחה

ובשיר החותם:

כיפה שמוטת איברים, לשונה כמעט משורבבת, היא מתבוננת.

גופה המארח של כיפה אדומה הרוס, ורגע לפני שהיא מתה לגמרי (אם היא תמות הוא ימות עמה) הטפיל בורח ויוצא לחפש גוף אחר לקנן בו. אולם הטפיל אינו חוזר לנפילה המוחלטת, בכל זאת התינוקת למדה דבר או שניים ביער, ואולי אולי הפעם זה יצליח. והנה הוא חוזר בתנועת לולאה אל הבית ואל חלקו הראשון של הספר. הוא אינו

חוזר בידיים ריקות כי טפיל נותר טפיל, הוא לוקח אתו את השם: כיפה אדומה.

אודיסאוס שב הביתה ממסעותיו עם שם (ללא גוף). הוא טועה לחשוב שמתוך הזמן שעשה עם חוקי היער במחיצת החיות הוא יכול עתה ללמוד על חוקי הבית, הוא טועה

וחושב שלאחר כמה שנים של קינון בגוף אחר הוא יכול עתה ללכת בכוחות עצמו. הוא חושב שהשם שהוא לקח אתו יגן עליו מקריסה מוחלטת ושכעת הוא יוכל לספר את הסיפור שלו, אבל משענתו היא משענת קנה רצוף של תינוקת שאינה יודעת לדבר, ובכל זאת תנועת הלולאה חזקה ממנו ושוב אנו בתוכה עמו ושבים אל השיר הראשון וקוראים:

ספרי כיפה אדומה פשוט ורהוט

היא נכשלת. כיפה אדומה היא מהגרת בסביבה של ארכיטקטורה עירונית. ישראל, בטון, שוק לוינסקי, זונות, הומלסים, נרקומנים. תחושת הניכור היא עזה. היא אינה יכולה לספר סיפור קוהרנטי בעל גוף, ושוב הכול מתפרק ועל התינוקת לשוב אל היער כדי למצוא גוף.

תינוקת שמגררת "פיו פיו" אבל כעת יש לה שם. ויש גאולה והיא מצויה במעשה הקריאה הלולאתי: ההתרוצצות בין גופה של כיפה אדומה לבין שמה שוב ושוב על גבי המעטפת בסופו של דבר מייצרת מטא-טקסט, מטא-גוף.